

اسب طلایی

* توضیحات درس

امانت مانند امن و امان و ایمان از ریشه (ا. م. ن) و به معنای حالتی است که زمینه‌ساز حصول آرامش و اطمینان خاطر نسبت به چیزی است. امانت در حقیقت ادای حقی است که انسان به پرداختن به آن تعهد کرده است.

اسلام در مورد امانت‌داری، احکامی را مطرح ساخته که رعایت آن موجب ارتقا و اعتلای اخلاق در جامعه می‌شود؛ و از آنجا که بسیار اتفاق می‌افتد که دانش‌آموزان وسایل یکدیگر را به امانت می‌گیرند؛ بر این اساس شایسته است با این احکام آشنا شوند. این درس در قالب یک داستان به بیان ضرورت امانت‌داری و برخی از احکام آن پرداخته است. بنابراین آشنایی با انجام وظایف خود در حفظ امانت و ترغیب دانش‌آموزان به رعایت آن، مهم‌ترین هدف درس محسوب می‌شود.

* اهداف درس

- ۱ آشنایی با ضرورت امانت‌داری و شیوه‌های آن
- ۲ تمایل به انجام وظایف خود در حفظ امانت
- ۳ ادای امانت به صاحب آن
- ۴ توانایی تفکر در پیام قرآنی و درک ارتباط آن با موضوع درس

* مفاهیم کلیدی

امانت
امانت‌داری

❖ پیشنهادهایی برای تدریس

● بهترین شیوه برای تدریس این درس کتابخانه مدرسه و امانت گرفتن کتاب است که می‌توانید از اوایل مهر ماه که کتابخانه کوچکی در مدرسه یا کلاس خود ایجاد می‌کنید به‌طور غیرمستقیم تا روزی که می‌خواهید این درس را تدریس کنید، با دانش‌آموزان کار کنید تا درک و مفهومی بهتر از امانت گرفتن و امانت داری را آموزش بگیرند و خوب است که بعد از تشکیل کتابخانه، با خطی خوش جمله‌ای بر در و دیوار کتابخانه نصب کنید «دانش‌آموز باید امانت دار باشد». این جمله در جاهای مختلفی نصب شود تا هر روز دانش‌آموزان آن را مشاهده کنند.

● برای شروع می‌توانید از دانش‌آموزان بخواهید در قالب یک فعالیت فهرستی از چیزهایی که متعلق به آنها هست و چیزهایی که متعلق به آنها نیست را تهیه کنند و برای بقیه بخوانند. و سپس با هم کلاسی‌ها یا اعضای گروه خود درباره درستی یا نادرستی نظرشان یا برای توسعه دانش خود گفت‌وگو کنند و به این ترتیب وارد متن درس شوید.

● برای شروع می‌توانید از دانش‌آموزان بخواهید اگر در زمینه امانت ضرب‌المثل، داستان، شعر یا حدیثی می‌دانند یا خاطره و یا تجربه یا هر نوع معلومات دیگری می‌دانند آن را به شیوه‌ای جذاب بیان کنند. از بچه‌ها بخواهید موقعیت‌های دیگری شبیه به موقعیت ذکر شده در قصه را در ذهن خود – برای نمونه – ایجاد کرده و آن را در قالب «قصه‌گویی» یا نمایش خلاق بیان کنند.

● برای شروع می‌توانید از قالب نمایش نیز استفاده کنید. برای مثال متن درس را به کمک تعدادی از بچه‌ها (با گریم و تغییر شکل مناسب و تهیه دوچرخه در صورت امکان) به صورت نمایش درآورد و سپس اجازه دهید در مورد موضوع درس گفت‌وگو و قضاوت کنند.

● فعالیت تدبیر کنیم برای شروع درس مناسب است. آیه ۵۸ سوره نساء را روی تابلوی کلاس بنویسید و از دانش‌آموزان بخواهید که در این رابطه خاطره، داستان و... را بگویند و درباره آن با یکدیگر گفت‌وگو کنند و با طرح این سؤال که چگونه ما می‌توانیم به این آیه خوب عمل کنیم؟ وارد متن درس شوید. آموزگاران محترم بحث را به شکلی هدایت کنند که دانش‌آموزان به این نتیجه برسند که برای خوب عمل کردن به مضمون این آیه باید بدون اجازه نه خودمان و نه دیگران در امانت دخل و تصرف نکنیم، آن را در اختیار دیگران قرار ندهیم، به آن آسیب نرسانیم، به موقع آن را به صاحبش برگردانیم و....

● **فعالیت ایستگاه فکر** نیز می‌تواند شروع مناسبی برای تدریس شما باشد. شایسته است معلمان گرامی بحث را به شکلی هدایت کنند که دانش‌آموزان به این نتیجه برسند که اگر فردی مالی را در پیش انسان به امانت بگذارد حفظ آن امانت و استفاده بهینه از آن، وظیفه هر مسلمانی است. بنابراین کسی که امانت را قبول می‌کند، اگر در نگهداری آن کوتاهی نکند و اتفاقاً آن مال تلف شود، ضامن نیست ولی اگر به اختیار خودش آن را در جایی بگذارد که گمان می‌رود آسیب ببیند، چنانچه تلف شود باید عوض آن را به صاحبش بدهد.

● **استفاده از فعالیت گفت‌وگو** کنید ضرب‌المثل یک کلاغ چهل کلاغ با موضوع امانت‌داری می‌تواند شروع مناسبی برای تدریس این درس باشد (تلفیق با درس فارسی). شایسته است معلمان گرامی بحث را به شکلی هدایت کنند که دانش‌آموزان به این نتیجه برسند که امانت شامل امانت مادی و معنوی و فردی و اجتماعی می‌شود. بخشی از امانت‌هایی که مؤمنان موظف به حفظ و ادای آن هستند امانت‌های معنوی است که از جمله آنها اسرار مردم است. در مورد ضرب‌المثل «یک کلاغ چهل کلاغ» نیز سخن به عنوان امانت معنوی مطرح شده است.

● **فعالیت بررسی کنید** کتاب می‌تواند شروع مناسبی برای تدریس شما باشد. این فعالیت بسیار لذت‌بخش بوده و می‌توانید با اجرای صحیح آن به موضوع درس بپردازید. این فعالیت در قالب بازی طراحی شده است تا ضمن ایجاد جوّی شاد در کلاس، دانش‌آموزان به این نتیجه برسند که وقتی سخنی را به امانت نزد ما می‌سپارند تا آن را به دیگران برسانیم باید به همان شکلی که گفته شده نقل کنیم بنابراین کاستن پیام و یا افزودن بر آن، خلاف امانت‌داری است.

● **در فعالیت برایم بگو** دانش‌آموزان به جمع‌بندی و نتیجه‌گیری درس می‌پردازند. در این فعالیت نه تنها اهداف درس در حیطه شناختی برای دانش‌آموزان تثبیت و تقویت می‌شود بلکه با مورد تأیید قرار گرفتن عقاید دانش‌آموز در گروه همسالان، اهداف درس در حیطه عاطفی (نگرشی) نیز تقویت و تثبیت می‌گردد.

● **هدف فعالیت دعا کنیم** تثبیت و تعمیق مطالب آموزش داده شده با راز و نیاز یا بیان درخواست و احساسات می‌باشد. امانت‌داری در آموزه‌های اسلامی، اهمیت فوق‌العاده‌ای داشته و در زندگی انسان‌ها جایگاه والایی دارد. بر این اساس علاوه بر تلاش برای انجام وظایف خود در حفظ امانت و ادای آن به صاحبانش، شایسته است با دعا از خدا توفیق انجام این فریضه را درخواست نماییم.

نکته مهم: معلمان گرامی جهت ارزشیابی این درس به توضیحات ارائه شده ذیل عنوان «ارزشیابی» در درس اول، قبل از جدول ارزشیابی، توجه فرمایید.

جدول ارزشیابی

عناوین کارنامه	اهداف کلی	شماره درس	نشانه‌های تحقق	سطوح عملکرد	
آداب و اخلاق اسلامی، قرآن کریم	– آشنایی با ضرورت امانت‌داری و شیوه‌های آن	۱۶	– بیان ضرورت امانت‌داری و شیوه‌های آن – اظهارتمایل به انجام وظایف خود در حفظ امانت – تلاش برای ادای امانت به صاحب آن	– ضمن بیان ضرورت امانت‌داری، نمونه‌ای از شیوه‌های حفظ امانت را با مثال توضیح می‌دهد. – ضمن اظهارتمایل به انجام وظایف خود در حفظ امانت غالباً برای ادای امانت به صاحب آن تلاش می‌نماید. – پیام قرآنی را می‌خواند و ضمن بیان مفهوم، درباره آن توضیح می‌دهد.	
	– تمایل به انجام وظایف خود در حفظ امانت			خوب	– ضمن بیان ضرورت امانت‌داری، نمونه‌ای از شیوه‌های حفظ امانت را با مثال توضیح می‌دهد. – ضمن اظهارتمایل به انجام وظایف خود در حفظ امانت غالباً برای ادای امانت به صاحب آن تلاش می‌نماید. – پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را توضیح می‌دهد.
	– ادای امانت به صاحب آن			قابل قبول	ضمن بیان ضرورت امانت‌داری، به نمونه‌ای از شیوه‌های حفظ امانت اشاره می‌کند. – ضمن اظهارتمایل به انجام وظایف خود در حفظ امانت گاهی اوقات برای ادای امانت به صاحب آن تلاش می‌نماید. – پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند.
	– توانایی تفکر در پیام قرآنی و درک ارتباط آن با موضوع درس			نیازمند آموزش و تلاش بیشتر	– با کمک آموزگار ضمن بیان ضرورت امانت‌داری، به نمونه‌هایی از شیوه‌های حفظ امانت اشاره می‌کند. – با راهنمایی معلم ضمن اظهار تمایل به انجام وظایف خود در حفظ امانت گاهی اوقات برای ادای امانت به صاحب آن تلاش می‌نماید. – به کمک آموزگار پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند.

دانستنی‌های معلم

۱ در فرهنگ قرآن و اسلام امانت‌داری محدود به امانت‌هایی که افراد در اجتماع به کسی می‌سپزند، نیست و خود امانت محدود به امانت‌های مادی نیست بلکه امانت‌داری، هم نسبت به صاحبان امانت و هم نسبت به انواع امانت‌ها گسترده است؛ از این رو صاحبان امانت گاهی خداست و گاهی پیامبر خدا و گاه مردم و گاه خود انسان و امانت نیز شامل امانت مادی، معنوی، فردی و اجتماعی می‌شود، که به اختصار به آن اشاره می‌شود:

امانت خدای سبحان شامل همه چیزهایی است که خدا آن را به انسان سپرده است تا آن را حفظ نموده و سالم به خدای سبحان بازگرداند؛ مثل عقل، اختیار و آزادی، ولایت الهی، اعضای بدن و... . امانت پیامبر ﷺ سنت آن حضرت است اما افزون بر سنت، به مقتضای حدیث نقلین، قرآن و عترت از امانت‌های پیامبر ﷺ نزد مردم است.

امانت‌داری نسبت به دیگران که مصادیق گوناگون دارد از جمله:

اول) اموال: اگر فردی مالی را در پیش انسان به امانت بگذارد حفظ آن امانت و استفاده بهینه از آن، مورد تأکید آموزه‌های اسلامی است.

دوم) امکانات معنوی: از جمله آنها جان و سلامتی، اسرار مردم، عهد و پیمان و رایزنی در مقام مشاوره است. در رابطه با حفظ اسرار، پیامبر فرمود: «مجلس‌هایی که در آن می‌نشینی، امانت است و افشای راز برادرت خیانت، پس از آن پرهیز کن»^۱. بر اساس این روایت اگر انسانی به تناسب شغلش مثل قضاوت و پزشکی و مانند آن از اسرار مردم آگاه می‌شود حق افشای آن را ندارد در غیر این صورت مرتکب خیانت شده است.

سوم) امانت اجتماعی: یکی از مصادیق آن، پست و مقام است. به مقتضای امانت شمرده شدن پست و مقام، شایسته است افرادی به کار گمارده شوند که شایسته آن پست و مقام باشند یعنی هم از نظر مهارت شایستگی داشته باشند و هم از نظر تجربه و هم از نظر تعهد و پایبندی به وظایف و اگر پست و مقام به افراد نالایق واگذار شود، خیانت به این امانت اجتماعی است.

۲ امانت‌داری آثار و پیامدهای بسیار دارد از جمله، تقویت ایمان، جلب اعتماد اجتماعی، مایه آرامش روح و فکر، جلب دوستی و محبت و... که با توجه به برکات هر یک از اینها، می‌توانیم انگیزه بیشتری برای اتصاف به این خلق نیکو پیدا کنیم.

آقای بهاری، خانم بهاری

درس هفدهم

* توضیحات درس

از بهترین امتیازات جامعه بشری هنر معلمی است؛ زیرا تعلیم و تعلم از نعمت‌های خداوند متعال است که در درجه اول به انبیاء و اولیا ارزانی داشته شده است و سپس به دیگران این توفیق عطا می‌شود.

در این درس دانش‌آموزان با حق معلم بر شاگرد و ضرورت و شیوه‌های احترام به معلم آشنا می‌شوند و با انجام فعالیت‌هایی به معلمان خود ادای احترام می‌کنند.

نکته: پیشنهاد می‌شود با توجه به پیمان‌های بودن آموزش درس هدیه‌های آسمان، در صورت امکان این درس در زمان شهادت استاد مطهری علیه السلام و روز معلم تدریس شود.

* اهداف درس

- ۱ آشنایی با ضرورت و شیوه‌های احترام به معلم
- ۲ احساس قدردانی و تشکر از زحمات معلم
- ۳ ادای احترام به معلم
- ۴ توانایی تفکر در پیام قرآنی و درک ارتباط آن با موضوع درس

* مفاهیم کلیدی

معلم
احترام به معلم

* پیشنهادهایی برای تدریس

- می‌توانید درس را با نشان دادن تصویری از یک معلم فداکار استان گیلان (حسن امیدزاده) شروع کنید. بازگو کردن خاطره این معلم فداکار که در یک آتش‌سوزی در کلاس جان ۳۵ نفر از دانش‌آموزان را از مرگ نجات داد و خود در آتش سوخت و متأسفانه پس از ۱۵ سال تحمل رنج ناشی از سوختگی شدید درگذشت. (درس فداکاری کتاب فارسی سوم ابتدایی قدیم).
- می‌توانید درس را برای بچه‌ها به صورت قصه تعریف کنید یا آن را با لحنی زیبا از رو بخوانید. همچنین می‌توانید قصه کتاب را در قالب قصه‌گویی همراه با نمایش با همکاری بچه‌ها بیان کنید. برای جذاب تر شدن کار می‌توانید بچه‌ها را گرم کنید.

- فعالیت ایستگاه خلاقیت می‌تواند شروع مناسبی برای تدریس شما باشد. از دانش‌آموز بپرسیم اگر بخواهی برای تشکر از معلم عزیز سال قبل خود جمله‌ای محبت‌آمیز بنویسی، چه می‌نویسی؟ همچنین می‌توانید از بچه‌ها بخواهید که خاطره‌ای از معلم‌های سال‌های قبل خود را بیان کنند یا بنویسند. یکی از اهداف درس و تعلیم و تربیت اسلامی، پیوند آموخته‌های دانش‌آموزان با زندگی روزمره آنها می‌باشد. خاطره‌گویی به عنوان یک فعالیت آموزشی هدفمند به دانش‌آموز امکان می‌دهد تا با بررسی رفتار و عقاید گذشته خویش به اکتشاف جنبه‌های غالباً مثبت و گاه پیامدهای منفی ترک برخی از آداب و رفتارهای دینی بپردازد. در این مسیر اکتشافی خودباوری دانش‌آموز به توانمندی‌های خویش جهت کسب فضایل اخلاقی و دینی افزون می‌گردد. فراموش نکنیم در این فرایند وجدان و یا همان فطرت که سر منشأ تربیت دینی است به رسمیت شناخته شده و شکوفا

می‌گردد. معلمان گرامی می‌توانند از فعالیت خاطره نویسی و قرائت آن در کلاس، به عنوان بخشی از ارزشیابی مستمر استفاده کنند.

● فعالیت با خانواده می‌تواند در قالب یک کار تحقیقی شروع مناسبی برای تدریس شما باشد. از بچه‌ها بخواهید در محله یا شهر خود درباره زندگی یک معلم شهید، یا فداکار اطلاعاتی را جمع‌آوری کنند و به کلاس گزارش دهند. آموزگاران محترم، شایسته است توجه دانش‌آموزان را در این قسمت به این مطلب جلب کنند که اگرچه مقام شهید بسیار والاست ولی مقام معلم از مقام شهید هم بالاتر است زیرا حضرت امام جعفر صادق (علیه السلام) می‌فرماید: هنگامی که روز قیامت شود، خداوند تمام انسان‌ها را جمع می‌کند و چون ترازوی اعمال نهاده شد و خون شهیدان را با مرکب قلم عالمان و معلمان بسنجند، ارزش مرکب آنان بر خون شهیدان فزونی خواهد داشت. این ارزش بدان جهت است که شهیدان در سایه علم و تربیت معلمان و تعلیم شایسته آنان به خدا راه یافته و لیاقت شهادت نصیب‌شان شده است. البته معلمی که بتواند دو مقام معلمی و شهادت را با هم به دست بیاورد، به بالاترین درجات انسانی نائل خواهد گردید.

● فعالیت تدبیر کنیم می‌تواند شروع مناسبی برای تدریس شما باشد. سخن امام خمینی (ره) در فعالیت را مطرح کنید و از آنها بپرسید که چرا امام خمینی (ره) چنین سخنی را فرمودند، گفته‌های آنان را بشنوید و سپس با سؤال‌های کتاب از آنها بخواهید که بگویند معلم‌ها چه کاری انجام می‌دهند؟ کار پیامبران چیست؟ چه شباهتی میان کار آنها وجود دارد؟ پاسخ به این سؤال‌ها توسط دانش‌آموزان فضای مناسب برای هدف درس ایجاد می‌کند. آموزگاران محترم، زمینه بحث و گفت‌وگوی دانش‌آموزان را در این قسمت به شکلی هدایت کنند که دانش‌آموزان به این نتیجه برسند که تعلیم و تعلم از شئون الهی است و خداوند، این موهبت را به پیامبران و اولیای پاک خویش ارزانی کرده است تا مسیر هدایت را به بشر بیاموزند و چنین شد که تعلیم و تعلم به صورت سنت حسنه آفرینش درآمد. معلم نیز با خدمتی که می‌کند، رسالتی پیامبرگونه دارد.

● فعالیت همخوانی کنیم می‌تواند شروع مناسبی برای تدریس شما باشد. از گروهی از دانش‌آموزان بخواهید تا شعر را با لحن و آهنگ زیبایی بخوانند. خوب است که این درس یک هفته قبل از روز معلم انجام شود و به دانش‌آموزان بگوییم که تشکر از معلم فقط از راه مادی نمی‌باشد، اینکه بدانند که جایگاه و مقام معلم کجاست یکی از بهترین راه‌های تشکر از معلم است.

● فعالیت بر ایم بگو به جمع‌بندی و نتیجه‌گیری درس می‌پردازد. شایسته است معلمان

گرامی بحث را به شکلی هدایت کنند که دانش‌آموزان به این نتیجه برسند که بدون تردید هر انسانی فطرتاً دوست دارد تا از خدمتگزار خود تقدیر کند و چه خدمتی بالاتر از آموزش علم و دانش به انسان می‌تواند باشد. در آموزه‌های دینی ما برای تقدیر از معلم سفارش‌های زیادی شده است. اما یکی از بهترین راه‌های تشکر از معلم، حفظ حقوق معلم از سوی شاگردان است. برای آشنایی با این حقوق، فرمایش حضرت سجاد (علیه السلام) در این زمینه در فعالیت بعدی نقل می‌شود.

دانش‌آموزان در فعالیت کامل کنید با پر کردن جاهای خالی به تکمیل و تثبیت مطالب آموزش داده شده بر اساس دریافت رابطه بین مفاهیم نائل می‌شوند. یکی از بهترین راه‌های تشکر از معلم، حفظ حقوق معلم از سوی شاگردان است. برای آشنایی با این حقوق، فرمایش حضرت سجاد (علیه السلام) را در این زمینه نقل می‌کنیم: حق کسی که عهده‌دار تعلیم توست آن است که او را بزرگ شماری و مجلس او را سنگین بداری و نیکو به وی گوش فرا دهی و روی خود را بر او کنی و با او بلند سخن نگویی و کسی را که از او چیزی می‌پرسد تو پاسخ ندهی و بگذاری که خود او پاسخ‌گو باشد و در مجلس او با هیچ‌کس به صحبت ننشینی و در محضر او بدگویی از کسی نکنی و اگر از او در نزد تو بدگویی شد از او دفاع کنی و عیب پوشش باشی و فضایل و مناقب او را آشکار کنی و با دشمنش هم‌نشینی نکنی و با دوستش دشمنی نورزی؛ پس چون چنین کردی، فرشتگان خدای تعالی به سود تو گواهی خواهند داد که مقصد و مقصود تو از او و فرا گرفتن دانش او فقط برای خدا بوده نه به خاطر مردم.

※ ارزشیابی

نکته مهم: معلمان گرامی جهت ارزشیابی این درس به توضیحات ارائه شده ذیل عنوان «ارزشیابی» در درس اول، قبل از جدول ارزشیابی، توجه فرمایید.

جدول ارزشیابی

عناوین کارنامه	اهداف کلی	شماره درس	نشانه‌های تحقق	سطوح عملکرد
آداب و اخلاق اسلامی، قرآن کریم	– آشنایی با ضرورت و شیوه‌های احترام به معلم	۱۷	– بیان ضرورت و شیوه‌های احترام به معلم – ابراز تشکر و قدردانی از زحمات معلم	– ضمن بیان ضرورت احترام به معلم، نمونه‌هایی از شیوه‌های احترام به معلم را با مثال‌هایی توضیح می‌دهد. – ضمن ابراز علاقه و ادای احترام نسبت به معلم، برای تشکر از زحمات ایشان همواره تلاش می‌کند. – پیام قرآنی را می‌خواند و ضمن بیان مفهوم، درباره آن توضیح می‌دهد.
	– احساس قدردانی و تشکر از زحمات معلم			– خوب – بیان ضرورت احترام به معلم، نمونه‌ای از شیوه‌های احترام به معلم را با مثال توضیح می‌دهد. – ضمن ابراز علاقه و ادای احترام نسبت به معلم، غالباً تلاش می‌کند. – پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را توضیح می‌دهد.
	– ادای احترام به معلم			– قابل قبول – ضمن بیان ضرورت احترام به معلم، نمونه‌ای از شیوه‌های احترام به معلم را بیان می‌کند. – ضمن ابراز علاقه و ادای احترام نسبت به معلم، برای تشکر از زحمات ایشان گاهی اوقات تلاش می‌کند. – پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند.
	– توانایی تفکر در پیام قرآنی و درک ارتباط آن با موضوع درس			– نیازمند آموزش و تلاش بیشتر – با کمک آموزگار ضمن بیان ضرورت احترام به معلم، نمونه‌ای از شیوه‌های احترام به معلم را بیان می‌کند. – با کمک آموزگار ضمن ابراز علاقه و ادای احترام نسبت به معلم، برای تشکر از زحمات ایشان گاهی اوقات تلاش می‌کند. – به کمک آموزگار پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند.

دانستنی‌های معلم

حضرت امیر مؤمنان علی (علیه السلام) احترام معلم را بر هر قشری از جامعه لازم می‌دانست و به مسلمانان سفارش می‌کرد که به پاس خدمات این گروه ارزشمند در هر مقامی که باشند، آنان را همانند پدر خود گرامی بدارند و در این زمینه فرمود: به پاس گرامیداشت پدر و معلم خود به پا خیز! گرچه پادشاه باشی^۱.

استاد شهریار این موضوع را در قالب شعر زیر به نظم کشیده است:

می‌توان در سایه آموختن	گنج عشق جاودان اندوختن
اول از استاد، یاد آموختیم	پس، سویدای سواد آموختیم
از پدر گر قالب تن یافتیم	از معلم جان روشن یافتیم
ای معلم چون کنم توصیف تو	چون خدا مشکل توان تعریف تو
ای تو کشتی نجات روح ما	ای به طوفان جهالت نوح ما
یک پدر بخشنده آب و گل است	یک پدر روشنگر جان و دل است
لیک اگر پرسی کدامین برترین	آنکه دین آموزد و علم یقین

چشمان همیشه باز

* توضیحات درس

انجام کار نیک همیشه ارزشمند است چه زمانی که پنهان و دور از نگاه دیگران انجام شود و چه وقتی که در برابر نگاه دیگران باشد؛ اما برای کودکان انجام دادن کارهای خوبی که مورد تشویق و تقدیر قرار گیرند، خوشایندتر است؛ و چه تشویقی بالاتر از اینکه بدانند که اعمال آنها همواره مورد توجه خداوند قرار می‌گیرد و همانند فیلمی ضبط می‌شود تا در روز قیامت به نمایش گذاشته شود.

در این درس از مثال دوربین فیلم‌برداری استفاده شده تا درک این مفهوم که همه اعمال ما به گونه‌ای ثبت و ضبط می‌شود، تسهیل گردد. در ادامه دانش‌آموزان با آگاهی از بازگشت نتیجه اعمال به خود شخص، برای انجام کارهای نیک و بهره‌مندی از پاداش در جهان آخرت تشویق و ترغیب می‌شوند.

* اهداف درس

- ۱ آشنایی با مفهوم ثبت و ضبط تمام اعمال ما و آگاهی خداوند از آنها
- ۲ تمایل به انجام کارهای نیک برای بهره‌مندی از پاداش در جهان آخرت
- ۳ تلاش برای انجام کارهای نیک برای بهره‌مندی از نعمت‌های بهشتی
- ۴ توانایی تفکر در پیام قرآنی و درک ارتباط آن با موضوع درس

* مفاهیم کلیدی

ثبت و ضبط اعمال
جهان آخرت
آگاهی خداوند
نتیجه اعمال
بهشت

* پیشنهادهایی برای تدریس

● بهترین کار برای شروعی مناسب، ایجاد سؤال در ذهن کودکان است به طور مثال: صحبت پیرامون اینکه «عنوان درس» به چه معناست؟ چشمان همیشه باز یعنی چه؟ و... می تواند شروع خوبی برای ورود به متن درس قرار گیرد. همچنین پس از تدریس یک بار دیگر می توانید به عنوان بازگشت نمایید تا اطلاعات تکمیل شده دانش آموزان پیرامون آن بیان گردد.

● برای شروع می توانید از قالب نمایش استفاده کنید. از یک فعالیت داستانی که همه کارهای ما تحت نظارت خداست و ما نمی توانیم جایی را بیابیم که خداوند در آن حضور نداشته باشد، استفاده کنید و سپس با نتیجه ای که از فعالیت می گیرید به موضوع درس پردازید. روزی معلم، تعدادی سیب با خود به کلاس آورد و به هر یک از بچه ها، یک سیب داد؛ سپس از بچه ها خواست تا پس از تعطیل شدن مدرسه، سیب خود را در جایی بخورند که هیچ کس آنها را نبیند. فردا همه بچه ها به جز دو نفر گفتند که سیب خود را خورده اند. آن دو نفر گفتند ما هرچه گشتیم، جایی را نیافتیم که کسی نباشد. چون همه جا خدا ما را می دید. شما می توانید موضوع این داستان را در کلاس خود اجرا کنید و باز خورد دانش آموزان را ببینید و در نهایت با بیان کردن برداشت آنها از این مفهوم که خداوند نسبت به کارهای ما، حتی کارهای پنهانی، آگاه و بیناست؛ به موضوع درس پردازید.

● برای شروع می توانید با آوردن دوربین سرکلاس به آنها بگویید که از امروز می خواهیم همه ساعت هایی که با هم هستیم را فیلم بگیریم و در آخر زنگ فیلم را پخش کنیم و هر کدام در جدولی کارهای خوب و بد خود را ثبت کنیم اگر این امکان برای شما وجود دارد که به مدت یک هفته این کار را تکرار کنید بسیار عالی است تا بچه ها خود نتایج کارهای خوب و بد و یا مناسب و نامناسب

خود را ثبت کنند و با هم مقایسه کنند.

● دفتر ثبت عملکرد دانش‌آموزان کلاس شما نیز می‌تواند شروع مناسبی برای تدریس شما باشد. این گونه که از اول سال روی دفتر نمره نوشته شود «دفتر ثبت و ضبط کارهای کلاسی ما». بهتر است برای جلب توجه دانش‌آموزان نوشته روی دفتر نمره بسیار درشت و با خط زیبا در مقابل دید آنها قرار گیرد تا زمانی که موقع تدریس این درس برسد هر چند وقت یکبار از تک تک دانش‌آموزان بخواهید که به پیش شما بیایند و عملکرد یک هفته، یا یک ماه و... خود را با شما بررسی کنند.

● برای شروع می‌توانید از دانش‌آموزان سؤال کنید اگر از کارها و فعالیت‌های دیروز شما فیلم برداری کرده باشند، کدام قسمت‌ها را دوست دارید دوباره ببینید؟ چرا؟ سپس وارد موضوع درس شوید.

● با توجه به ساختار داستانی این درس، ایجاد اشتیاق به شنیدن داستان، شیوه مناسبی برای شروع درس است. درس را به گونه‌ای بخوانید (یا بگذارید بچه‌ها بخوانند یا در قالب نمایش، داستان‌گویی) که با شخصیت اصلی داستان احساس همانندی پیدا کنند.

برای درک عمیق‌تر موضوع درس، می‌توانید تدریس آن را به زمانی موکول کنید که نمره‌های دانش‌آموزان اعلام شده یا کارنامه درسی ماهانه به آنان داده شده باشد و پس از آن از همین احساس‌های گوناگون و تجربه‌های تلخ و شیرین مدد بگیرید و درس را براساس آن آموزش دهید.

● برای تدریس این درس از دانش‌آموزان بخواهید که یک دفترچه کوچک تهیه کنند و کارهای هر روز خود را چه در مدرسه و چه در خانه یادداشت کنند و سپس در جدولی تمام کارهای درست و نادرست خود را یادداشت کرده و مورد بررسی قرار دهند خوب است که در این مورد به آنها کمک کنید تا بتوانند در مواردی که مشکل دارند از شما یا پدر و یا مادر خود کمک بگیرند تا بتوانند نسبت به اعمال خود دقت نظر پیدا کنند و با این مقدمه درس خود را شروع کنید.

● فعالیت تدبیر کنیم آیا انسان نمی‌داند که خدا او را می‌بیند؟ می‌تواند شروع مناسبی برای تدریس باشد. با استفاده از بارش فکری اجازه دهید تا دانش‌آموزان حرف‌های خودشان را بگویند. از گفته‌های آنها استفاده کنید و آنها را هدایت کنید تا به هدف درس برسند. و در نهایت از آنها بخواهید که حالا که خدای بزرگ همه کارهای من را می‌بیند پس با خود تصمیم می‌گیریم که... تصمیم‌های آنها به شما در تدریس کمک می‌کند.

● در فعالیت برآیم بگو شایسته است معلمان گرامی بحث را به شکلی هدایت کنند که

دانش‌آموزان به این نتیجه برسند که منظور معلم از دوربین‌های دقیق‌تر و حساس‌تر در داستان درس مأموران الهی و فرشتگان هستند که اعمال ما را ثبت و ضبط می‌کنند.

● هدف فعالیت بررسی کنید که در سه بخش تدوین شده است تثبیت، توسعه و تعمیم مفاهیم بر اساس مرور اطلاعات می‌باشد. معلمان گرامی با گروه‌بندی دانش‌آموزان، طرح پرسش و ارائه زمان مناسب، زمینه بحث و گفت‌وگوی گروهی را در کلاس فراهم می‌آورند. سپس از هر گروه یک نماینده به بیان نظرات پرداخته و سایر گروه‌ها به ارزیابی و داوری پاسخ گروه‌های دیگر پردازند. شایسته است معلمان گرامی بحث را به شکلی هدایت کنند که دانش‌آموزان به این نتیجه برسند که ثبت فرشتگان الهی دقیق‌تر و حساس‌تر است زیرا همه اتفاقات را ثبت می‌کنند، گنجایش آنها برای فیلم‌برداری نامحدود است، حتی از نیات درونی و افکار ما نیز با خبر هستند، در تاریکی هم می‌توانند همه چیزی را ثبت کنند، حتی در خلوت و زمانی که تنها هستیم نیز به ثبت اعمال می‌پردازند و...

● در فعالیت کامل کنید دانش‌آموزان با پر کردن جاهای خالی به تکمیل و تثبیت مطالب آموزش داده شده بر اساس دریافت رابطه بین مفاهیم ناآشنا می‌شوند. برای انجام این فعالیت دانش‌آموزان را در گروه‌های چند نفره قرار داده تا با توجه به کلمات ارائه شده، ترجمه آیه را که این جمله است «در این روز مردم گروه گروه می‌آیند تا نتیجه کارشان را ببینند» پیدا کنند. در ادامه از دانش‌آموزان بخواهید تا درباره مضمون آیه به گفت‌وگو پردازند. سپس از نمایندگان هر گروه بخواهید تا نتایج گفت‌وگوی خود را برای دیگران بیان کنند. توصیه می‌گردد در صورتی که توضیحات دانش‌آموزان برای روشن شدن مفهوم پیام قرآنی کافی نباشد، با طرح سؤالاتی آنان را در درک مفهوم پیام یاری کنید.

● در فعالیت ببین و بگو دانش‌آموزان از طریق تصویرخوانی و گفت‌وگو پیرامون تصاویر به تعمیق مطالب آموزش داده ناآشنا می‌شوند. از دانش‌آموزان بخواهید با کمک تصاویری که در کتاب آمده در مورد فعالیت‌هایی که دانش‌آموزان انجام می‌دهند با یکدیگر گفت‌وگو کنند و مفاهیم را در راستای اهداف درس استنباط نمایند. این کار می‌تواند در گروه‌های دو یا سه نفره صورت پذیرد. معلمان گرامی با گروه‌بندی دانش‌آموزان، طرح پرسش و ارائه زمان مناسب، زمینه بحث و گفت‌وگوی گروهی را در کلاس فراهم آورند. سپس از هر گروه یک نماینده به بیان نظرات پرداخته و سایر گروه‌ها به ارزیابی و داوری پاسخ گروه‌های دیگر پردازند. اجازه دهید تا آنها درک و فهم خویش را به

راحتی در کلاس بیان کنند.

● فعالیت ایستگاه فکر با هدف برقراری ارتباط بین مفاهیم ارائه شده و دستیابی به مفاهیم جدید طراحی شده است. معلمان گرامی دانش‌آموزان را گروه‌بندی کرده تا در مورد پاسخ سؤال با یکدیگر گفت‌وگو کنند. سپس از هر گروه یک نماینده به بیان نظرات گروه پرداخته و در ادامه سایر گروه‌ها به ارزیابی و داوری پاسخ گروه‌های دیگر پردازند.

● هدف فعالیت با خانواده بسط یادگیری و تقویت نگرش دانش‌آموز به مفاهیم دینی برای بروز رفتار دینی از طریق جست‌وجوی مصادیق تازه از مفاهیم با کمک و همفکری اعضای خانواده می‌باشد. این فعالیت با توجه به تأثیر غیر قابل انکار خانواده در تثبیت هویت دینی آموخته شده، طراحی گردیده است. در این فعالیت انتظار می‌رود والدین گرامی، حس هنری دانش‌آموزان را در جهت اهداف دینی تحریک نمایند. از معلمان گرامی انتظار می‌رود در جلسه بعدی از نحوه انجام این فعالیت در خانه پیگیری به عمل آورند.

※ ارزشیابی

نکته مهم: معلمان گرامی جهت ارزشیابی این درس به توضیحات ارائه شده ذیل عنوان «ارزشیابی» در درس اول، قبل از جدول ارزشیابی، توجه فرمایند.

جدول ارزشیابی

عناوین کارنامه	اهداف کلی	شماره دروس	نشانه‌های تحقق	سطوح عملکرد
جهان آخرت، خردشناسی، قرآن کریم	– آشنایی با مفهوم ثبت و ضبط تمام اعمال ما و آگاهی خداوند از آنها	۱۸	– بیان مفهوم ثبت و ضبط تمام اعمال ما و آگاهی خداوند از آنها	– ضمن بیان آگاهی خداوند از تمامی اعمال، مفهوم ثبت و ضبط اعمال را با ذکر مثال‌هایی توضیح می‌دهد. – ضمن اظهار تمایل به انجام کارهای نیک، همواره برای انجام کارهای نیک جهت بهره‌مندی از پاداش در جهان آخرت تلاش می‌کند – پیام قرآنی را می‌خواند و ضمن بیان مفهوم درباره آن توضیح می‌دهد.
	– تمایل به انجام کارهای نیک برای بهره‌مندی از پاداش در جهان آخرت		– اظهار تمایل به انجام کارهای نیک برای بهره‌مندی از پاداش در جهان آخرت	– ضمن بیان آگاهی خداوند از تمامی اعمال، مفهوم ثبت و ضبط اعمال را با ذکر مثالی توضیح می‌دهد. – ضمن اظهار تمایل به انجام کارهای نیک، غالباً برای انجام کارهای نیک جهت بهره‌مندی از پاداش در جهان آخرت تلاش می‌کند. – پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را توضیح می‌دهد.
	– تلاش برای انجام کارهای نیک برای بهره‌مندی از نعمت‌های بهشتی		– تلاش برای انجام کارهای نیک برای بهره‌مندی از نعمت‌های بهشتی – درک مفهوم پیام قرآنی	– ضمن بیان آگاهی خداوند از تمامی اعمال، مفهوم ثبت و ضبط اعمال را بیان می‌کند. – ضمن اظهار تمایل به انجام کارهای نیک، گاهی اوقات برای انجام کارهای نیک جهت بهره‌مندی از پاداش در جهان آخرت تلاش می‌کند. – پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند.
	– توانایی تفکر در پیام قرآنی و درک ارتباط آن با موضوع درس		– با کمک آموزگار ضمن بیان آگاهی خداوند از تمامی اعمال، مفهوم ثبت و ضبط اعمال را بیان می‌کند با یاری آموزگار ضمن اظهار تمایل به انجام کارهای نیک، گاهی اوقات برای انجام کارهای نیک جهت بهره‌مندی از پاداش در جهان آخرت تلاش می‌کند. – با کمک آموزگار پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند.	نیازمند آموزش و تلاش بیشتر

دانستنی‌های معلم

۱ چیزی که کارهای خوب و بد انسان در آن ثبت می‌شود نامه اعمال نامیده می‌شود. در مورد فلسفه وجود نامه اعمال، می‌توان گفت: اعتقاد به نامه اعمال موجب تهذیب نفس، تکامل روح و تقویت مبانی اخلاقی و تقوا بوده و عامل هشداردهنده‌ای به تمام انسان‌ها است که دائماً مراقب رفتار خویش باشند چرا که همه این رفتارها بدون کم و کاست ثبت می‌شود و روزی در محضر خداوند متعال ارائه خواهد شد. مثل کسی که می‌داند دائماً یک دستگاه کاملاً مجهز فیلم‌برداری در خلوت و اجتماع از درون و بیرون او فیلم‌برداری می‌کند و سرانجام تمام این فیلم‌ها به صورت پرونده در یک دادگاه مطرح می‌شود، این شخص به طور یقین کاملاً مراقب اعمال و رفتار خویش خواهد بود و سعی خواهد کرد کوچک‌ترین لغزش و خطایی از او صادر نشود.

۲ با توجه به آیات و روایاتی که درباره نامه اعمال سخن گفته‌اند، ویژگی‌هایی برای آن قابل فهم است که عبارت‌اند از:

- تمام اعمال و رفتارهای انسان‌ها حتی آثار اعمال نیز در نامه اعمال ثبت می‌گردد: «ما مردگان را زنده می‌کنیم، و آنچه را از پیش فرستاده‌اند و تمام آثار آنها را می‌نویسیم».^۱
- ثبت رفتارهای انسان در نامه اعمال وی چنان دقیق و جامع است که کوچک‌ترین خطا، لغزش و نقصانی در آن صورت نمی‌گیرد، از این رو بدکاران پس از مشاهده آن، سخت شگفت‌زده و هراسان می‌شوند «می‌گویند: ای وای بر ما! این چه کتابی است که هیچ عمل کوچک و بزرگی نیست مگر اینکه آن را شماره کرده است».^۲

● گواهی نامه اعمال بر آنچه که بشر انجام داده، چنان گویا و روشن است که هیچ‌کس نمی‌تواند آن را انکار کند: «این کتاب ماست که به حق با شما سخن می‌گوید (و اعمال شما را بازگو می‌کند) ما آنچه را انجام می‌دادید نسخه برمی‌داشتیم»^۳

● نویسندگان نامه اعمال دو فرشته‌اند که در طرف راست و چپ هر انسانی حاضرند: «به خاطر بیاورید هنگامی که دو فرشته راست و چپ که ملازم انسان هستند اعمال او را دریافت می‌دارند. هیچ سخنی را انسان تلفظ نمی‌کند مگر اینکه نزد آن فرشته‌ای مراقب و آماده برای انجام مأموریت است»^۴.

۱- إِنْ أَنْتُمْ نَحْنُ الْمَوْتَىٰ وَ نَكُنُّبُ مَا قَدَّمُوا وَ آتَاهُمْ (س ۱۲)

۲- وَ وُضِعَ الْكِتَابُ فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ وَ يَقُولُونَ يَا وَيْلَتَنَا مَا لِهَذَا الْكِتَابِ لَا يَغَادِرُ صَغِيرَةً وَ لَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا (کهف ۴۹)

۳- هَذَا كِتَابُنَا يَنْطِقُ عَلَيْكُمْ بِالْحَقِّ إِنْ أَنْتُمْ تَسْتَنْسِخُونَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ (جانبه ۲۹)

۴- إِذْ يَنْتَلَى الْمُتَلَفِّيَانِ عَنِ الْبَيْتِ وَ عَنِ الشَّمَالِ قَعِيدٌ مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ (ق ۱۸-۱۷)

خدا چون از تو ممنونم

درس نوزدهم

* توضیحات درس

از نظر قرآن و عقل، برخی اعمال خوب و صالح‌اند و برخی اعمال، بد و ناصالح؛ ولی نتیجه تمام کارها اعم از خوبی‌ها و بدی‌ها به خود انسان بازگشت می‌کند. با توجه به اینکه انسان‌ها در طول حیات خود بر اساس باورهایی که دارند، عمل می‌کنند، پذیرش این نکته مهم تربیتی می‌تواند آثار بسیار مهمی در رفتار و اعمال ما داشته باشد. در این درس تلاش شده تا در قالب نیایش و با ذکر مصادیق عینی و ملموس، دانش‌آموزان ضمن درک تناسب عمل و نتیجه و توجه به آثار اعمال در زندگی، به انجام کارهای نیک تمایل نشان داده و برای خشنود کردن خداوند تلاش نمایند.

* اهداف درس

- ۱ آشنایی با تناسب عمل و نتیجه آن در زندگی
- ۲ تمایل به انجام کارهای نیک برای بهره‌مندی از پاداش در جهان آخرت
- ۳ تقویت تمایل به انجام کارهای نیک برای خشنود کردن خداوند
- ۴ تلاش برای انجام کارهای نیک
- ۵ توانایی تفکر در پیام قرآنی و درک ارتباط آن با موضوع درس

* مفاهیم کلیدی

تناسب عمل و نتیجه
جهان آخرت
پاداش و جزا
خشنود کردن خداوند

* پیشنهادهایی برای تدریس

● برای شروع می‌توانید با هماهنگی با چند نفر از بچه‌ها، مجموعه‌ای از کارهای خوب را از طریق نمایش و پantomim نشان دهید تا دیگران آنها را حدس بزنند و نام ببرند و در رابطه با آنها اظهار نظر کنند و به این ترتیب وارد درس شوید.

● برای شروع می‌توانید از قالب بازی و فن بازی با کلمات استفاده کنید. برای مثال یک حرف از حروف الفبا مانند «ص» یا «ش» را روی تخته کلاس بنویسید و از بچه‌ها بخواهید کلماتی را که با آن حرف آغاز شده و نشان‌دهنده یک کار خوب‌اند مشخص کنند؛ صداقت، صبوری، شکیبایی، شکرگزاری، شکایت نکردن، شاد بودن و... و به این ترتیب وارد درس شوید.

● برای شروع می‌توانید از گروهی از دانش‌آموزان بخواهید که شعر «من و کوه» را برای بچه‌ها اجرا کنند یا بخوانند:

من و کوه

خوشحال می‌دویدم	من در کمر کش کوه
صدای پا شنیدم	ناگاه از دل کوه
دیگر صدا نیامد	وقتی که ایستادم
صدای پا نیامد	همراه ناله باد
بر سنگ‌های انبوه	وقتی که می‌دویدم
من می‌شنیدم از کوه	صدای پای خود را
اعمال ما و دنیا	مثل صدا و کوه است
هر کار زشت و زیبا	آید به سوی ما باز

سپس از بچه‌ها بخواهید برداشت خود را از این شعر بیان کنند و به این ترتیب وارد درس شوید.

● متن درس می‌تواند شروع خوبی برای تدریس شما باشد. بنابراین، مناسب است شوق شنیدن قصه و تحقیق و جست‌وجو را درباره‌ی موضوع درس ایجاد کنید. همچنین می‌توانید آن را در قالب نمایشی توسط گروهی از دانش‌آموزان اجرا کنید. از دانش‌آموزان بخواهید متن درس را

بخوانند. بدین ترتیب آنها با نگاه کردن و دقت در متن درس، برداشت‌ها و حدسیات خود را بیان می‌کنند و درباره دلایل بد و زشت بودن برخی اعمال توضیح می‌دهند. کارهای خوب و بد را از نظر نتیجه‌ای که هر کدام دارد مقایسه می‌کنند.

● برای شروع می‌توانید از فعالیت بررسی کنید آغاز نمایید. از دانش‌آموزان بخواهید تصویر مزرعه‌ای را بکشند که می‌خواهند در آن دانه‌هایی بکارند. دانه‌های آنها کلماتی باشد که درون جدول «فعالیت مزرعه اعمال من» باشد و از آنها بخواهید مزرعه خود را با توجه به کلمات دلخواه خود بسازند و رنگ آمیزی کنند و در مورد کاشت هر کدام از کلمات و دلیل انتخاب خود توضیح دهند. در این فعالیت با انجام یک فعالیت عینی و ملموس، دقت دانش‌آموزان تقویت می‌شود. در این فعالیت دانش‌آموزان با وصل کردن قسمت‌های مرتبط، به مرور هدف درس در ذهن خود می‌پردازند و این مطلب به آنها یادآوری می‌شود که دنیا همچون مزرعه‌ای است که هر کس هر چه بکارد، در آخرت همان را درو می‌کند. یعنی همان طور که کشاورز هر دانه یا میوه‌ای را بکارد، ثمره او هم از همان جنس دانه یا میوه خواهد بود و آن را برداشت خواهد کرد؛ دنیا نیز همانند مزرعه است و ما مثل کشاورز هستیم که اگر کار خوب انجام دهیم به نتایج خوب و پاداش آن نائل می‌شویم و در صورت ارتکاب بدی‌ها به مجازات اعمالمان گرفتار می‌شویم. خوب است این نکته را برای دانش‌آموزان جا بیندازیم که هر عملی که ما انجام می‌دهیم مثل بذری است که در زمین می‌کاریم. بذری که محصول آن در آخرت به بار می‌رسد. اگر بذری بد و نامناسب بکاریم در آخرت محصول خراب و فاسد برداشت می‌کنیم و اگر بذری سالم و خوب بکاریم، محصولی خوب و نیکو برداشت خواهیم کرد. پس هر عمل ما یک بذر است، باید مراقب باشیم که چه بذری را برای آخرت خود می‌کاریم.

● برای شروع می‌توانید از فعالیت تدبیر کنیم آغاز کنید. تعدادی از صورتک‌های خندان و ناراحت را روی مقوا بکشید و با چسباندن نی به پشت آن از قالب نمایش خلاق بهره بگیرید. برای مثال: چند کار خوب و بد را نام ببرید و از بچه‌ها بخواهید با شنیدن نام کار خوب صورتک‌های خندان را بالا ببرند و از جای خود برخیزند و بگویند به به... و با شنیدن کارهای بد صورتک‌های ناراحت را بالا برده و سر خود را به پشت بچرخانند و اخم کنند و در جای خود بنشینند... تا جایی که احساس کنید بچه‌ها مصادیق کارهای بد و خوب را فهمیده‌اند. سپس از فعالیت کتاب تدبیر کنیم استفاده کنید و با نشان دادن صورت‌های خندان و شاد از آنها سؤال کنید که هر کدام در روز

قیامت چه احساسی دارند؟ و در نهایت با توجه به فعالیت کتاب از آنها بخواهید که بگویند یا بنویسند که روز قیامت چه روزی است. آنچه می‌نویسند و یا بازگو می‌کنند می‌تواند مقدمه ورود به درس باشد. آموزگاران محترم، زمینه بحث و گفت‌وگوی دانش‌آموزان را در این قسمت فراهم آورند و بحث را به شکلی هدایت کنند که دانش‌آموزان به این نتیجه برسند که در روز رستاخیز نیکوکاران با چهره‌هایی پرطراوت، زیبا، شاداب، نورافشان، خوشحال و شادمان محسوس می‌شوند. اما گروهی هستند که صورت‌هایشان، عبوس و درهم کشیده، محزون و اندوهگین و بسیار تیره و سوخته است. این تفاوت چهره‌ها به این دلیل است که نیکوکاران به دلیل شادمانی از نتیجه اعمال خوب و بدکاران به خاطر ناراحتی از نتایج اعمال بد از نظر روحی حالت متفاوتی دارند و از آنجا که مسایل روحی و روانی در چهره انسان اثر می‌گذارند همان طور که در ضرب‌المثل آمده است، رنگ رخساره خبر می‌دهد از سر (ضمیمه). بنابراین نیکوکاران و بدکاران با چهره‌هایی متفاوت ظاهر می‌شوند. معلمان گرامی برای ادامه فعالیت بحث را به شکلی هدایت کنند که دانش‌آموزان به این نتیجه برسند که بهترین جایزه انسان در زندگی چیزی است که در دنیا و آخرت اثرش باقی باشد و از آنجا که همه چیز غیر از خدا فانی می‌شود پس فقط تنها چیزی که باقی می‌ماند خدا است؛ بنابراین نزدیکی به خدا و جلب رضایت او بهترین جایزه انسان در زندگی است. دانش‌آموزان با رنگ کردن قسمت کارهای خوب به کلمه «بهشت» می‌رسند که نتیجه این کارهای خوب آنها است. در واقع این فعالیت یادگیری به دنبال توسعه مفاهیم اساسی درس و بسط یادگیری با مشارکت فعال دانش‌آموزان می‌باشد.

هدف فعالیت دعا کنیم تثبیت و تعمیق مطالب آموزش داده شده با راز و نیاز یا بیان درخواست و احساسات می‌باشد. این بخش به دنبال تقویت اهداف حیطه عاطفی بوده و دانش‌آموزان را به انجام فعالیتی عملی تشویق می‌کند. در حقیقت دانش‌آموزان در این بخش به آنچه در پیش فکر کرده‌اند و فهمیده‌اند، ابراز علاقه می‌کنند.

* ارزشیابی

نکته مهم: معلمان گرامی جهت ارزشیابی این درس به توضیحات ارائه شده ذیل عنوان «ارزشیابی» در درس اول، قبل از جدول ارزشیابی، توجه فرمایید.

جدول ارزشیابی

عناوین کارنامه	اهداف کلی	شماره درس	نشانه‌های تحقق	سطوح عملکرد
جهان آخرت، خردشناسی، قرآن کریم	– آشنایی با تناسب عمل و نتیجه آن	۱۹	– بیان تناسب عمل و نتیجه آن در زندگی	– تناسب اعمال خوب و بد را با نتایج آنها در زندگی با ذکر نمونه‌هایی مقایسه و توضیح می‌دهد.
	– تقویت تمایل به انجام کارهای نیک برای خشنود کردن خداوند			– ضمن اظهار تمایل به انجام کارهای نیک برای خشنود کردن خداوند و بهره‌مندی از پاداش در جهان آخرت، تلاش می‌نماید.
	– تمایل به انجام کارهای نیک برای بهره‌مندی از پاداش در جهان آخرت			– پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را توضیح می‌دهد.
	– تمایل و تلاش برای انجام کارهای نیک			– ضمن اظهار تمایل به انجام کارهای نیک برای خشنود کردن خداوند و بهره‌مندی از پاداش در جهان آخرت، تلاش می‌نماید.
– توانایی تفکر در پیام قرآنی و درک ارتباط آن با موضوع درس	– تلاش برای انجام کارهای نیک	– درک مفهوم پیام قرآنی	– تناسب اعمال خوب و بد را با نتایج آنها در زندگی با ذکر نمونه‌ای، بیان می‌کند.	– تناسب اعمال خوب و بد را با نتایج آنها در زندگی با ذکر نمونه‌هایی، بیان می‌کند.
	– نیازمند آموزش و تلاش بیشتر		– با یاری آموزگار ضمن اظهار تمایل به انجام کارهای نیک برای خشنود کردن خداوند و بهره‌مندی از پاداش در جهان آخرت، برای انجام اعمال نیک گاهی اوقات تلاش می‌نماید.	– با کمک آموزگار پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند.

دانستنی‌های معلم

در مورد فعالیت تدبیر کنیم آشنایی با واژه‌های ناضرة و باسرة، مفید به نظر می‌رسد. «ناضرة» از ماده نضرة به معنی شادابی خاصی است که بر اثر وفور نعمت و رفاه به انسان دست می‌دهد که توأم با سرور و زیبایی و نورانیت است، یعنی رنگ رخساره آنها از وضع حالشان خبر می‌دهد که چگونه غرق نعمت‌های الهی شده‌اند. خداوند چهره مردم توحیدگرا و کمال‌طلب را که به خاطر درست‌اندیشی و کردار شایسته در خور پاداش هستند، با این نشانه به مردم و فرشتگان معرفی می‌کند.

«باسرة» از ماده «بسر» (بر وزن نصر) به معنی چیز نارس و کار قبل از موعد است، و لذا به میوه کال نخل، «بسر» (بر وزن عسر) گفته می‌شود، و سپس به درهم کشیدن صورت و عبوس بودن اطلاق شده است، از این جهت که عکس‌العملی است که انسان قبل از فرا رسیدن رنج و عذاب و ناراحتی اظهار می‌دارد. بدکاران وقتی که نشانه‌های عذاب را می‌نگرند، و نامه‌های اعمال خویش را خالی از حسنات، و مملو از سیئات، مشاهده می‌کنند، سخت پریشان و محزون و اندوهگین می‌شوند، و چهره درهم می‌کشند.

